

Armsad linnusõbrad!

Inimeste huvi lindude ja nendega seonduva vastu on Eestis kasvanud hämmastavalt kiiresti. Küllap on sellele oluliselt kaasa aidanud nii uue linnuatlase koostamine kui must-toonekurg Tooni kaelamurdvad seiklused, aga kahtlemata ka rikkalik linnuraamatute valik.

Teie käes on esimene number uuest linnuhuvilistele mõeldud väljaandest. Tiirutaja ei ole loodud ornitoloogidele ega tõsistele linnutundjatele, vaid pigem tavalisele linnusõbrale. Püüame siin anda lihtsas keeles teavet meie lindude elu-olu kohta, rääkida sellest, mis parasjagu teoksil ning kuidas igatüki meist saaks lindude heale käekäigule kaasa aidata.

Tiirutajaga loodame luua tihedamat kontakti nii ornitoloogiaühingu ja linnuklubide liikmetele kui ka kõigi teiste lindudest huvitatud inimeste vahel. Loodetavasti äratab selle lehe ilmumine suuremat huvi lindude vastu ja annab julgust neile, kes alles alustavad, või äratab mõnes uuesti selle, mis on ehk vahepeal soikunud. Eriti loodame, et Tiirutaja kaasabil suureneb linnuhuvi noortes, kelle seast võiks välja kasvada ka uusi tõsiseid linnu-uurijaid.

Soovime edasi liikuda samm-sammult, alustades õhemast väljaandest ning minnes huvi kasvamisest ja uute mõtete ning linnuhuviliste tagasiside toel võimaliku mahukama ja tihedama infokandja suunas. Meie naabritel lõuna ja põhja pool on ju ammu olemas

Kõik saab alguse väikestest asjadest.

FOTO: MARTI HOSE/EOÜ

mitmesugused teaduslikud ja vähem teaduslikud linnuhuvilistele mõeldud väljaanded. Ka meie võiksime kunagi sinna jõuda.

Et Tiirutaja pakuks huvi võimalikult paljudele linnuhuvilistele ja aja jooksul edasi areneks, ootame lugejate tagasisidet. Teretulnud on kõik arvamused ja ettepanekud sisu, vormi ja teemade kohta ning ka kriitika. Väga oodatud on lugejate endi panus – teie muljed ja kogemused, teated ja kaastööd. Oleme tänulikud piltnikele, kes

lubavad siin enda fotosid kasutada ja ootame ka lugejate joonistusi.

Täna Jaanus Eltsi, Juhani Püttseppa ja Rohelise Värava toimetust, Toomas Jüriadot ning Riho Kinksi, kes võtsid vaevaks kogu ettevõtmise käivitamisele õla alla panna.

Häid kevadelamusid soovides,

Andres Kalamees
Eesti Ornitoloogiaühingu direktor

Algas viimane atlaseaasta

Eesti uue haudelindude levikuatlase andmete kogumisega on jõutud lõpusirgele. 2004. aastal alanud töö on kestnud neli aastat, selle aja jooksul on linnuhuviliste abiga kogutud suur hulk teadmisi meie linnustiku praegusest levikust. Nüüdseks on oma vaatlusi edastanud juba 735 inimest, kuid siiski

on veel hulganisti paiku, mille lindude kohta on andmeid napilt. Seetõttu peaksid kõik linnuhuvilised andma endast parima, et võiksime uue linnuatlase üle uhkust tunda. Tänavu on selleks viimane võimalus.

Sinu abi on oluline!
Vaata lisaks: www.eoy.ee/atlas

FOTO: RIHO KINKSI

Aasta lind 2008 – teder

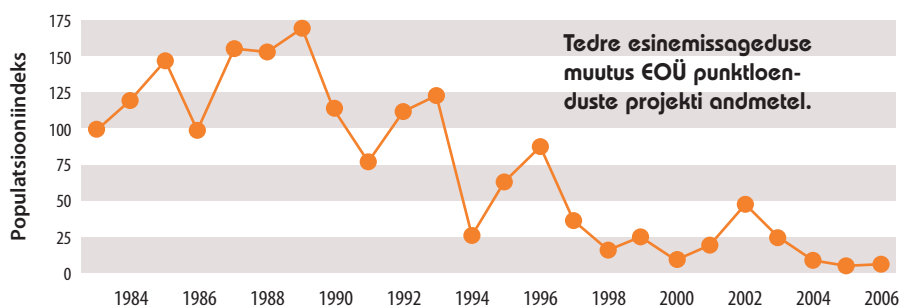
Teder on lind, keda iga päev ei näe. Paljud linnuhuvilised ei kohtu temaga isegi igal aastal ja kindlasti ei ole paljud teda üldse kunagi näinud. Ometi on enamik temast kuulnud. Tedre leiame muistenditest, vanasõnadest, luuletustest, ja isegi meie rahvuseeposes on tal väga oluline roll. Arvata võib, et eestlased tundsid seda liiki varem palju paremini kui tänapäeval. Inimestel ei ole lihtsalt enam nii palju asja marjasohu või rabaserva, kus on tetrede peamine elukoht.

Meie teadmised tedrest on siiski oluliselt kasvanud. Seda tänu ornitoloogide tööle ja linnuhuviliste abile, kes mitmesugustes projektides osalevad. Nii teame näiteks, et tedred on n-õ soost välja tulnud ja üha enam leiab tedremängu ja kudrutamist hoopis põldudel. Kui palju meil Eestis tedremänge on ja kuidas tema käsi käib, seda me siiski väga hästi ei tea. Üsna murelikuks teeb pikaajaliste punktloenduste tulemus, millest võib arvata, et tedre arvukus on meil tublisti kahanenud. Kas olukord on ikka nii hull, ja kui jah, siis mis on selle põhjus, ei ole päris selge. Loodetavasti aitab selle kauni linnu mõistmisele kaasa alanud tedreaasta ja linnuhuviliste tähelepanu koondumine sellele liigile.

Abimaterjalid ja muu vajaliku aasta linnu vaatlemiseks leiata EOÜ kodulehelt või võttes ühendust aasta linnu projektijuhiga (Ene Viht, info@tammema.ee, 5283865).

Sellisel võimsal tedrekukel on lootust leida kena kaasa. Või isegi mitu. FOTO: MARGUS MUTS

Atlasevaevad varsti läbi

Jaanus Elts,
atlase koordinaator

Kui me uue Eesti linnuatlase teema 2003. aastal üles võtsime, tundus planeeritav töö tohutult kauakestev ja lausa lõputu. Nüüd, 2008. aasta alguses on aga atlasitöö lõpetamine juba käegakatsutavas kauguses – sel aastal on viimane võimalus atlase tegemises kaasa lüüa. Tõsi, päris lõpuni, kena trükivärvilõhnalise kopsaka raamatu valmimiseni läheb veel aega, ent mitte enam palju. Atlase töörühm mõtiskleb juba ka raamatu võimaliku kujunduse üle.

Tagantjärele mõeldes oleme olnud väga idealistlikult meelestatud. Arvasime, et Ikarus-busside asendumine Volvode ja Toyotadega on muutnud inimesed liikuvamaks ja üleüldse vabamaks. Arvasime, et kümned kvaliteetsed

Linnuatlase tegemine on vahel tõsine peamurdmine. FOTO: MATI KOSE/EOÜ

emakeelsed linnuraamatud on tõstnud inimeste linnutundmise ja huvi hoopis uuele tasemele jne. Paraku ei ole kõik nii ilus ja inimesele meeldib muuta kõike enda ümber, kuid iseenast mitte nii väga. Seetõttu näeme atlase vii-

masel välitööaastal kaartidel ikka veel palju valgeid laike ja paiku, kus linde justkui polekski.

Juba praegu on aga selge, et viimase paarikümne aastaga on meie linnustikus aset leidnud olulisi muutusi. Näiteks tutka, roherähni ja tuttlõkese levikukaardid erinevad eelmise atlase omadest otsekui öö ja päev. Sama lugu on ka uute liikidega: kui kormoran on muutunud arvukaks püsipesitsejaks, siis näiteks roohabekas ja kuldhänilane on meil küll olemas, kuid arvukad vaid piiratud alal. Tänu eksootikalembestele linnuvaatlejatele lisanduvad tulevaste linnuatlasesse kaardid ka selliste uustulnukate kohta nagu kaelus-kärbsenäpp, lammitilder, väike-käosulane ja väikehuik.

Ega siis midagi, võime oma matkasaapad hülgerasvaga juba varakult sisse ja võtame end viimase välitööaasta puhul kokku – kes teab, millal jälle atlase teha saab!

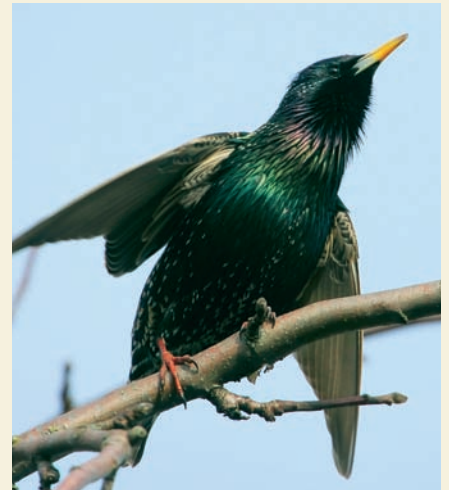
Kevad ärkab!

Spring Alive, eestikeelse nimetusega “Kevad ärkab”, on üks Euroopa suuremaid kevadisi *BirdLife*’i linnuvaatlemisüritusi, milles osalevad tuhanded linnusõbrad. Selleks on vaja jälgida vaid nelja tuntud linnuliigi – valgetoonekure, suitsupääsukese, käo ja piiritaja kevadist saabumist. Osavõtt on väga lihtne ja jõukohane ka igale lapsele, seetõttu on eriti oodatud kaasa lööma koolid ja noored. Kuigi tegemist on märgulise üritusega, on tulemused siiski olulised, andes ornitoloogidele vajalikku teavet rändlindude liikumisest, saabumise ajast ja selle muutustest.

2007. aastal osalesid kevadiste saabujate vaatlemisel 37 Euroopa riigi linnusõbrad, kes tegid kokku üle 16 000 vaatluse. Esimest korda osales ka Eesti. Tulemused näitasid, et nagu Eestis, nii saabusid ka kogu Euroopas sel aastal linnud koguni kaks nädalat varem kui 2006. aastal. Selle põhjuseks oli soe talv ja vähese lumega kevad.

Üritusel “Kevad ärkab” saab kaasa lüüa vaid interneti vahendusel. Juhised ning muu vajalik ja huvitav on lõbusal kodulehel aadressil www.springalive.net. Küsimuste korral võib ühendust võtta ka Eesti kontaktisikuga (Monika Laurits, monika.laurits@lk.ee, 56261004).

Kevad annab kuldnokale tiivad. FOTO: ARNE ADER

Linnusõber

Andrus Jair (35),

põllumajanduse mehhanisaator, Premia Tallinna Külmoone AS, laojuhataja

FOTO: TATJANA OZDOBA

“Huvi lindude vastu tekkis mul lapsepõlves aknast lindude toidumajas toimuvat jälgides. Hiljem ringi matkates hakkasin neile järjest rohkem tähele-

panu pöörama. Esimesed sissekanded märkmikusse tegin alles 23-aastaselt ja siis ühinesin ka EOÜ talvituvate veelindude loenduse projektiga. Linnud olen selgeks õppinud tasapisi omal käel. Tunnen ühtviisi suurt huvi kõige looduses toimuva vastu, kuid praegu pühendan enim aega just lindudele.”

Andrus Jairist ei teadnud enamik linnuhuvilisi veel mõned aastad tagasi suurt midagi. Praeguseks on ta aga oma entusiasmi ja pühendumusega silmatorakav linnusõber. Andrus on andnud suure panuse uue linnuatlase valmimisse ja osaleb paljudes muudeski tegemistes.

Postkastist

KOONISTUS: EOU ARHIIV

Selleks et määrata lendavat kajakat oskusi lihtsalt palju veel vajaka. Mis värvi ta nokk? Kas triibud on sabal? Ei kõrgusest silm seda mul taba.

Enne lind suur kui on tema väike üksikuid veel teeb nii varaseid käike. Aeglasem lend, suund kõigil on linna hommikusöögil vist teel nemad sinna.

Kirja pannud Tiiu Belimova, 01.10.05 Tallinnas

Nuputa

Siit lehenurgast leiate igas numbris väikese nuputamisesande. Seekord on tegemist pildiküsimusega ja soovime muidugi teada, mis linnuliik on fotol. Vastused palume saata aadressil [riho.kinks@eoy.ee](mailto:kinks@eoy.ee). Õigesti vastanute vahel loositakse välja Arne Aderi raamat *Lugu-sid lindudest*.

FOTO: SUE TRANTER (RSPB-IMAGES.COM)

Õnnitlused

Eesti Ornitoloogiaühing õnnitleb juubeli puhul ja tänab pikaajalise toetuse eest:

Mart Heering 90
Arne Arro 80
Eha Sakk 60
Camilla Meister 60
Peep Lassmann 60

FOTO: TOOMAS JÜRIBO

Peep Lassmann 60

19. märtsil saab 60-aastaseks Eesti Ornitoloogiaühingu nõukogu esimees Peep Lassmann. Ta on rohkem tuntud muusika- ja kultuurivaldkonnas, olles Eesti Muusikaakadeemia rektor ja üks meie tuntumaid pianiste. Linde õppis Peep tundma juba lapsena tänu onu kingitud lindude määrajale. Ka praegu püüab ta binokli ja määrajaga looduses käia, kui vähegi aega saab, seda ka sagedastel välisreisidel. Seetõttu oli veel hiljuti Peep Lassmanni nimel ka üks Eesti linnurekord – ta oli ainsana oma silmaga näinud üle 1100 linnuliigi! Tema on ka kahe Eestile uue linnuliigi avastaja, nendeks on neitsikurg ja karkjalg. Just linnud on Peebule jäänud meeldivaks hobiks ja vahelduseks.

Aasta linnu postmark

3. aprillil annab Eesti Post välja traditsioonilise aasta linnu postmargi. Lisaks on loodud vastava kujundusega ümbrik ning kollektsionääridele ka maksikaart ja esimese päeva tempel. Kujunduse autoriks on Eesti üks tuntumaid margikunstnikke Vladimir Taiger.

FOTO: EESTI POST

Üritused

■ 30. märtsil toimub linnadevaheline **linnuvaatlemise võistlus**. Haapsalu linnuvaatlusest välja kasvanud üritust korraldab Läänemaa Linnuklubi. Osalemistingimused ja juhised saad internetist aadressilt www.eoy.ee või www.llk.ee või korraldaja Tarvo Valkerilt (tarvo.valker@llk.ee, 53932684).

■ EOÜ suvepäevad toimuvad sel aastal 28.–29. juunil esmakordselt ühingu ajaloos Hiiumaal, Paladel. Täpsema info leiate peagi ühingu kodulehelt www.eoy.ee.

■ 9., 16. ja 23. mail korraldab EOÜ Tartus Raadi kalmistul huvilistele **linnulauluõpet**. Kogunemine on igal reedel kell 6.00 kalmistu peavärvavas. Retked kestavad umbes poolteist tundi.

Linnuvaatlejad soovivad

Linnuvaatlejate seas on järjest populaarsemaks muutunud firma Opticron vaatlusteskoobid, mille kvaliteet on lähedane parimate analoogide omale, kuid hind oluliselt madalam. Parimaks peetakse uut mudelit ES 80 GA ED, mis on sobiv nii algajale huvilisele kui edasijõudnule. Eestis on võimalik seda toodet saada ainult interneti vahendusel.

Kes siin oli?

Preben Bang ja Preben Dahlström. Tõlkinud Kadri Jaanits, Eesti oludele kohandanud Uudo Timm. Kirjastus Tänapäev 2007.

Rohkete fotode ja detailsete joonistustega väärt abilise loomade tegutsemisjälgede tundmaõppimisel. Esimene seesugune eestikeelne raamat, mis sisaldab muu hulgas rohkelt teavet ka lindude kohta, näiteks üksikasjalikke joonistusi räppetompude määramiseks, rähnide ja röövlinde tegutsemisjälgedest jpm. Kahjuks peaaegu puudub abi sulgede ja munade määramiseks.

A Climatic Atlas of European Breeding Birds

Brian Huntley jt. Durham University, The RSPB and Lynx Edicions 2007.

Mahukas teaduslik teos, kus matemaatilise modelleerimise abil püütakse ennustada kliimamuutuste mõju igale Euroopas pesitsevale linnuliigile. Iga liigi kohta on esitatud praegune levikukaart ja ennustus 21. sajandi viimaseks kolmandikuks. Nii selgub näiteks, et tavaline vainurästas võib meilt hoopis kaduda. Raamatu põhjalikum ülevaade ilmub Eesti Looduse aprillinumbris.

Internet

Tutvu linnuklubide tegevusega:
www.llk.ee – Läänemaa Linnuklubi
www.tartulinnuklubi.pri.ee – Tartu Linnuklubi
www.tallinna-linnuklubi.ee – Tallinna Linnuklubi

Kõik tutvustatavad raamatud on olemas EOÜ raamatukogus.

Kroonika

EOÜ uus töötaja

Alates jaanuarist töötab Eesti Ornitoloogiaühingus Riho Kinks. Tema peamiseks tööks on Eesti rahvusvahelise tähtsusega linnualade info uuendamine ning Tiirutaja toimetamine.

Kontaktid: riho.kinks@eoy.ee,
742 2195 ja 508 6690.

FOTO: ERAKOGU

Uus linnuliik

Eelmise aasta viimasel päeval nähti Eestis esmakordselt lõunamaise päritoluga **stepilöökest** (*Melanocorypha calandra*). Kui harulduste komisjon vaatluse kinnitab, on nüüdseks Eestis kohatud 368 linnuliiki. Eriti väärib märkimist, et selle linnuga koos tegutses ka välja-väike-lööke (*Calandrella brachydactyla*), keda varem on meil kohatud vaid kolmel korral.

Joonistus: JUAN VARELA

Eesti Ornitoloogiaühing
 Postiaadress: Pk 227, Tartu 51001
 Külastusaadress: Veski 4, Tartu
 Telefon: 742 2195
 E-post: eoy@eoy.ee

Tiirutaja toimetaja: Riho Kinks
 Telefon: 508 6690
 E-post: riho.kinks@eoy.ee
 Tiirutaja ilmub neli korda aastas

Selle lehe koostamist on lisaks märgitud autoritele toetanud www.loodusemees.ee, www.rspb-images.com, BirdLife International.
 Küljendus: Eesti Loodusfoto

